

“รักせวฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์”

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก
วารสารราย ๔ เดือน ฉบับที่ ๑ ปีที่ ๓ มกราคม – เมษายน ๒๕๕๕

สารบัญหน้า

- ๓ ศาสน์ผู้อำนวยกร
- ๔ บทบรรณาธิการ
- ๕ ข่าวความเคลื่อนไหว
- ๗ บันทึกกลุ่มชาติพันธุ์
- ๑๑ แหล่งเรียนรู้ชาติพันธุ์
- ๑๓ วิจัยชาติพันธุ์
- ๑๔ ฐานข้อมูลวัตถุทางชาติพันธุ์

คำบรรยายรูปปก :

การเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ ของชาวซอง ที่วัดตะเคียนทอง อำเภอศิขณภูมิ จังหวัดจันทบุรี

ชื่อวารสาร

รักษ์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์, ราย ๔ เดือน

เจ้าของ

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก กรมศิลปากร
www.kanjanaphisek-museum.go.th

วัตถุประสงค์

๑. เผยแพร่แลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านชาติพันธุ์วิทยา พิพิธภัณฑศึกษา ระหว่างประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์และองค์กรต่าง ๆ
๒. เป็นสื่อกลางเชื่อมการสื่อสารระหว่างพิพิธภัณฑสถาน กลุ่มชาติพันธุ์ สถาบัน และองค์กรต่าง ๆ
๓. สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก และชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ

การเผยแพร่

๑. เปิดรับสมัครสมาชิกวารสาร ในนาม “เครือข่ายพช.กาญจนภิเษก”
๒. เปิดรับบทความ ข่าวสารจากผู้นำชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น ในกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มในประเทศไทย นักวิจัย และนักศึกษาเพื่อพิจารณาพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร โดยบรรณาธิการจะจัดรูปแบบบทความตามมาตรฐานการพิมพ์ ส่วนเนื้อหาเป็นผลงานข้อเสนอความคิดของผู้เขียนแต่ละท่าน

ติดต่อบรรณาธิการ

นางสาวดาริกา ธนะศักดิ์ศิริ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก
คลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๒๐
โทร ๐๒ ๙๐๒๗๕๖๘-๙
อีเมล wowdari@hotmail.com

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ดาริกา ธนะศักดิ์ศิริ
รักษ์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์, วารสารราย ๔เดือน. ปทุมธานี
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก, ๒๕๕๔. ๒๐ หน้า
ประเทศไทย- ชาติพันธุ์วิทยา

ISSN :

๑๙๐๖-๙๒๑๙

ที่ปรึกษา

นางโสมสุดา ลียะวงนิช อธิบดีกรมศิลปากร
นายอเนก สีหามาตย์ รองอธิบดีกรมศิลปากร
นางสุนิสา จิตรพันธ์ ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง
นายอนันต์ ชูโชติ ผู้อำนวยการสำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
นางจิตรปริดี พร้อมสีทอง หัวหน้ากลุ่มพัฒนาระบบ

อำนวยการ

นางจรรุณี อินเจ็ดฉาย

บรรณาธิการ

นางสาวดาริกา ธนะศักดิ์ศิริ

กองบรรณาธิการ

นางสาวนิชนันท์ กลางวิชัย	นางจินดา หุนตระกูล
นายสมนึก จำปา	นายอาทิตย์ วัฒนจันทร์
นางเพลิน ขำภักตร์	นางสาววราภรณ์ อนุวรรณ
นายมนตรี กันยะติ	

พิมพ์และออกแบบ

บริษัท บางกอกอินเฮ้าส์ จำกัด
๙๒๓/๓๙๙ ถนนเศรษฐกิจ ๑ ตำบลมหาชัย อำเภอเมือง
จังหวัดสมุทรสาคร ๗๔๐๐๐ โทรศัพท์โทรสาร ๐๓๔-๔๒๑๕๙๖
อีเมล bangkokinhouse@yahoo.co.th

ศาสน์ผู้อำนวยความสะดวก

เป็นที่น่ายินดีอย่างยิ่งว่า วารสารรักษวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ได้รับความชื่นชมจากบรรดาสมาชิกทั้งที่เป็นเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก และผู้ที่มีได้เป็นเครือข่ายฯ นอกจากนี้ ยังมีผู้สนใจโดยเฉพาะนักวิชาการ ครู อาจารย์ จากสถาบันการศึกษา แจ้งความประสงค์ต้องการเป็นสมาชิกวารสารฯ เพิ่มมากขึ้น เป็นนิมิตหมายที่ดีที่เรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ในแง่มุมต่างๆ ได้รับความสนใจและเผยแพร่ไปสู่สาธารณะในวงกว้างมากขึ้นเป็นลำดับ นับว่าเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก ในฐานะผู้ริเริ่มวารสารฯ นี้ ขึ้นมา แม้ว่าจะเป็นเพียงส่วนเล็กน้อยที่สามารถทำให้แก่เครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์

จากประสบการณ์ในการเดินทางสำรวจเพื่อการจัดทำแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ครอบคลุมถึง ๒๐ จังหวัด มีประชากรรวมกันกว่า ๒๑ ล้านคน ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์มากกว่า ๒๐ กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ลาว/ไทลาว ผู้ไท ไทดำ ไทเบิ่ง (โคราช) ไทพวน ไทยวน กูลา (ไทใหญ่) จีน ญวน(เวียดนาม) มอญ ญ้อกูร เขมร กูย(ส่วย) ไย้ย ญ้อ ไล่ ข่า/บรู เยอ ขมุ กะเลิง และ แสก เป็นต้น จัดอยู่ในสองตระกูลภาษา คือ ภาษาตระกูลไท (Thai Language Family) และ ตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austro – Asiatic Language Family) ซึ่งมักอาศัยอยู่แถบตอนบนและตอนกลางของภาค เรียกว่า อีสานบน ส่วนทางตอนใต้หรืออีสานใต้ มักเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก ซึ่งเป็นภาษาดั้งเดิมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้เป็นที่มา

ของการศึกษาค้นคว้าเพื่อการจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก ในหัวข้อเรื่อง ชาติพันธุ์ดั้งเดิมบนผืนแผ่นดินไทยในทุกภูมิภาค คือ มอญ ญ้อกูร เขมร กูย ไล่ ขมุ ข่า บรู กะเลิง เยอ ของ ข้าเร ดาระอั้ง ลัวะ/ถิ่น มลาบรี อิมปี ละเวือะ ละว้า และเขม้ง ดังนั้น หากสมาชิกท่านใด ต้องการที่จะเผยแพร่ แลกเปลี่ยนข้อมูล หรือ ข้อเสนอแนะ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการบันทึกเรื่องราวและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมดังกล่าวไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก เพื่อเป็นวิทยาทานแก่ประชาชนคนไทยในการเรียนรู้ และเข้าใจในรากเหง้าก่อนจะมาเป็นไทยในปัจจุบัน นอกเหนือไปจากการร่วมธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ มิให้สูญหายไปจากผืนแผ่นดินไทย

จารุณี อินฉัตรฉาย
ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก

บทบรรณาธิการ

วารสารเครือข่ายรักษ์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ฉบับแรกของปี ๒๕๕๕ ได้ถูกช้อออกอย่างเป็นทางการหลังจากที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการจัดพิมพ์ต่อเนื่องมาเป็นปีที่ ๓ แม้ว่าจะออกช้าไปสักหน่อยแต่คาดว่าสมาชิกทุกท่านคงไม่ผิดหวังหากมีวารสารฯ เล่มนี้ อยู่ในมือ เพราะยังคงเต็มแน่นไปด้วยเนื้อหาสาระทางด้านวิชาการชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นคอลัมน์บันทึกกลุ่มชาติพันธุ์ ที่นำเสนอเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ “ของ” โดยดึงอัตลักษณ์ของของบางส่วนที่ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ผนวกกับแนวคิดให้ขบกันต่อไปว่าคนจันทน์ คนตราด หรือ คนระยอง ในปัจจุบันนี้แหละ ที่จะเป็นแรงผลักดันทำให้ภาษาของและเรื่องราวของของมีใช้เป็นเพียงตำนานเท่านั้น

คอลัมน์แหล่งเรียนรู้ชาติพันธุ์ในวารสารฯฉบับนี้ ขอเสนอพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สุรินทร์ ที่ได้มีการนำเสนอเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสุรินทร์ ๓ กลุ่มด้วยกัน คือ กูย เขมร และ ลาว นอกเหนือไปจากเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และพัฒนาการของสุรินทร์ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จนถึงปัจจุบัน หลักฐานการตั้งถิ่นฐานและความเจริญรุ่งเรืองในแต่ละยุค ผู้คน มรดกทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ตามลักษณะของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติประจำเมืองของกรมศิลปากร

ที่แปลกใหม่ไปจากเล่มเดิม ๆ คือ คอลัมน์ข่าวคราวความเคลื่อนไหว ที่เป็นการนำเสนอสิ่งที่ได้พบเห็นจากการสำรวจเก็บข้อมูลด้านชาติพันธุ์วิทยาในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติต่าง ๆ ในเรื่องของ การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ผลิตสื่อนำเสนอเรื่องราวทางชาติพันธุ์ให้น่าสนใจมากขึ้น ดึงเห็นได้จากพิพิธภัณฑสถานด้านชาติพันธุ์และมานุษยวิทยาหลายแห่ง

“ทวารวดีมี(คน)มอญ” บทความทางวิชาการที่ทำให้คอลัมน์วิจัยชาติพันธุ์มีความโดดเด่นในวารสารฉบับนี้ เป็นการนำเสนอเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เก่าแก่บนผืนแผ่นดินไทย คือ มอญ นำไปสู่คอลัมน์ปิดท้ายคือ ฐานข้อมูลวัตถุชาติพันธุ์ ที่ว่าด้วยเรื่องของสไบมอญหรือ ญวดยะเหรีมโตะ ในภาษามอญ ซึ่งปัจจุบันมีการฟื้นฟูการปักลวดลายแบบเก่าทำให้ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลาย

ยังมีเรื่องราวน่ารู้อีกมากเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในบ้านเมืองเราที่กองบรรณาธิการจะทยอยจัดพิมพ์เพื่อนำเสนอแก่สมาชิก ทั้งนี้ กองบรรณาธิการขอเชิญชวนท่านสมาชิกและผู้สนใจทั่วไป หากมีบทความวิชาการ ข่าวคราวความเคลื่อนไหว ข้อคิดเห็น ฯลฯ ทางด้านชาติพันธุ์และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ต้องการจะเผยแพร่ แลกเปลี่ยน ส่งข่าว ฯลฯ กรุณาติดต่อบรรณาธิการได้ตามที่อยู่ปรากฏวารสารรักษ์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ จะได้ทำหน้าที่สมกับความรู้สึกกลางของกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างสมบูรณ์แบบ

ดาริกา ธนะศักดิ์ศิริ

เทคโนโลยีกับงานพีพีอาร์

นิพนธ์ กลางวิชัย*

ในมุมมองหรือทัศนคติของคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้น พีพีอาร์ทสสถานยังคงเป็นสถานที่เก็บของเก่า ที่มีโบราณวัตถุถูกจัดแสดงอยู่ในตู้ที่มีป้ายชื่อกำกับ แต่ความเป็นจริงในปัจจุบันรูปแบบการนำเสนอหรือการออกแบบพีพีอาร์ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว เป็นการจัดแสดงที่ให้ความรู้และความเพลิดเพลินแก่ผู้ที่มาเข้าชม (EDUTAINMENT) มีการนำเทคโนโลยีและเทคนิคต่าง ๆ เข้ามาประกอบ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจและให้เกิดความเพลิดเพลิน

โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ซึ่งมีบทบาทอย่างมากในการเป็นสื่อนำเสนอทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลังและหนึ่งในโปรแกรมเบื้องหลังที่ทำให้การจัดแสดงพีพีอาร์ที่มีสีสัน

มากขึ้น คือ โปรแกรม Photoshop โปรแกรมในตระกูล Adobe ที่มีประสิทธิภาพอย่างมากสำหรับการตกแต่งภาพถ่ายและภาพกราฟิก ไม่ว่าจะเป็นงานด้านสิ่งพิมพ์ นิตยสาร หรืองานด้านมัลติมีเดีย จุดกำเนิดของโปรแกรม Photoshop นั้น เริ่มมาจาก นักศึกษาปริญญาเอกจาก มิชิแกน ชื่อ ธรอมัส โนล (Thomas Knoll) ได้สร้างซอฟต์แวร์สำหรับการทำภาพสีเฉดเทาขาวดำในชื่อ “ดิสเพลย์” (Display) ขึ้นมา ในเวลาต่อมาซอฟต์แวร์ดังกล่าว ได้ถูกนำไปพัฒนาต่อจนกลายเป็น Photoshop ในปัจจุบัน โดยมีบริษัท Adobe เป็นผู้นำไปพัฒนา ในระยะแรกนั้น สามารถใช้งานได้กับเครื่องแมคอินทอชเท่านั้น ภายหลังจากที่มีการพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง Photoshop รุ่น 2.5 ก็สามารถใช้งานร่วมกับไมโครซอฟท์วินโดวส์ได้ และยังคงมีการพัฒนาต่อเนื่องมาจนถึงรุ่นปัจจุบัน คือ รุ่น CS6 โดยได้ทำการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการกับภาพกราฟิกที่เดิมเน้นใช้งานเพื่อการสร้างภาพสิ่งพิมพ์ ก็เปลี่ยนมาเน้นเกี่ยวกับการจัดการภาพกราฟิกที่ใช้นบนเว็บไซต์มากยิ่งขึ้น

สำหรับความสามารถพื้นฐานของ Adobe Photoshop นั้น ได้แก่ การตกแต่งหรือแก้ไขรูปภาพ การตัดต่อภาพบางส่วน (Crop) การเปลี่ยนแปลงสีของภาพจากสีหนึ่งเป็นอีกสีหนึ่ง เช่น ภาพขาวดำ การใส่เส้นแบบฟริสสไตล์ หรือใส่รูปภาพ สีเหลี่ยม วงกลม หรือสร้างภาพได้อย่างอิสระ การแบ่งชั้นของภาพเป็น Layer ซึ่งสามารถเคลื่อนย้ายภาพได้เป็นอิสระต่อกัน การทำ Cloning ภาพ หรือการทำภาพซ้ำในรูปภาพเดียวกัน การเพิ่มเติมข้อความหรือใส่ Effect ของข้อความ การ Brush หรือแปรงทาสี ที่มีรูปแบบสำเร็จรูปในการช่วยสร้างภาพได้ เป็นต้น

เมื่อเทคโนโลยีและองค์ความรู้มาบรรจบกัน การออกแบบเพื่อนำเสนอและถ่ายทอดองค์ความรู้จึงถูกสร้างสรรค์ขึ้น เพื่อให้ความรู้เหล่านั้นถูกส่งต่อตามวัตถุประสงค์ของพีพีอาร์ โดยเพิ่มความมีชีวิตชีวาของเนื้อหาและวัตถุจัดแสดงให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เช่น การนำเสนอเกี่ยวกับชาวไทยในมุสลิม ของพีพีอาร์ทสสถานแห่งชาติกลาง จังหวัดภูเก็ต ที่มีการใช้ภาพกราฟิกบุคคล สถานที่ มาจัดแสดงเป็นฉากหลังร่วมกับวัตถุ และป้ายคำบรรยาย บอกเล่าถึงวิถีชีวิตชาวไทยมุสลิม หรือเรื่องความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ของชาวไทยพวน ในพีพีอาร์ทสสถานแห่งชาติบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี ที่ใช้ภาพถ่ายกราฟิกบอกเล่าเรื่องราวความเชื่อ ความศรัทธาของผู้คน

*ภัณฑารักษ์ปฏิบัติการ พีพีอาร์ทสสถานแห่งชาติ กาญจนบุรี

ถึงแม้เทคโนโลยีสมัยใหม่และความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์โบราณคดีและชาติพันธุ์วิทยา จะดูเป็นศาสตร์ที่อยู่กันคนละขั้ว แต่หากนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน การเรียนรู้ย่อมต่อยอดเพิ่มมากขึ้นทั้งสองทาง

▲ “ชาวไทยมุสลิม...วิถีแห่งอิสลาม” ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติกลาง จังหวัดภูเก็ต

▲ ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม...ไทพวน...ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี

▲ บ้านของที่คิชฌกูฏ จันทบุรี

ชอง เป็นกลุ่มชนดั้งเดิมบนผืนแผ่นดินไทยที่มีถิ่นฐานในละแวกภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย คือ ระยอง จันทบุรี ตราด และฉะเชิงเทรา เป็นกลุ่มชนที่มีภาษาพูดเป็นของตนเองในกลุ่มภาษามอญ-เขมร (สาขาหนึ่งในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก) ทั้งภาษาและประชากรถูกจัดว่าอยู่ในสภาวะวิกฤต คือใกล้จะสูญหาย จึงมีการฟื้นฟูและอนุรักษ์ โดยเฉพาะภาษาของ โดยสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล^๑ ปัจจุบันในจังหวัดระยองเรียกได้ว่าไม่มีคนชองอยู่

^๑ ภัณฑารักษ์ชำนาญการพิเศษ ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กาญจนบุรี

๑ โครงการวิจัยการฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาการศึกษาและกลุ่มชาติพันธุ์

แล้ว นอกจากชื่อของคลองและตำบลที่เป็นหลักฐานว่าเคยเป็นที่อยู่อาศัยของชองมาก่อน

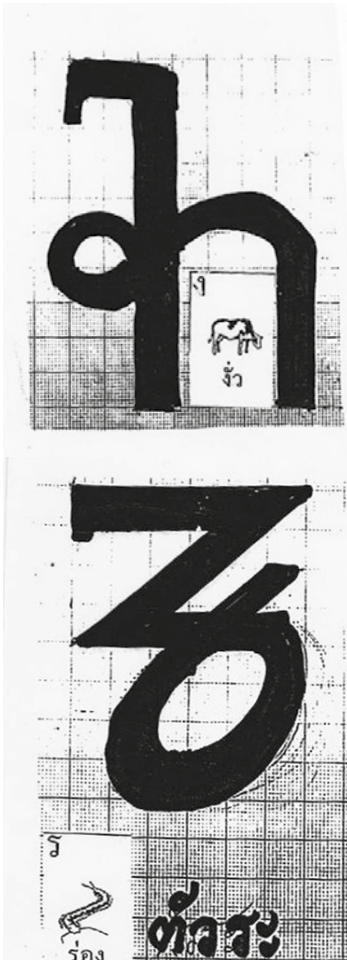
ในจังหวัดจันทบุรี มีชองในพื้นที่อำเภอคิชฌกูฏ อำเภอโป่งน้ำร้อน และ อำเภอมะขาม สำหรับในจังหวัดตราดนั้นยังมีหลงเหลืออยู่บ้างในเขตอำเภอบ่อไร่ และ อำเภอเมือง ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ไม่ใช่ชอง แต่เป็นชาวซำเร(สำเหร่) มีภาษาพูดที่แตกต่างไปจากภาษาชอง แต่จัดอยู่ในกลุ่มมอญ-เขมร ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก นอกจากนี้ยังมีชาวกะชอง ในจังหวัดตราด และ ชาวไทชองในจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่จัดอยู่ในกลุ่มตระกูลภาษามอญ-เขมรเช่นเดียวกัน

▲ บ้านของจำลอง ภายในอาคารอนุประสงค์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก (จังหวัดจันทบุรี)

▲ คุณยายจวี แก้วรุก ชาวของคลองพลู อำเภอคิชฌกูฏ จันทบุรี (ปัจจุบันอายุ ๕๘ ปี)

▲ “ชำเร” ที่บ้านมะม่วง ตำบลนนทรี อำเภอปอไร่ จังหวัดตราด (ซ้าย) คุณยายแสงจันทร์ รัตนมูล (อายุ ๘๖ ปี) และ (ขวา) คุณยายทอง ไชยมาศ (อายุ ๗๘ ปี)

◀ อักษรของ “จ” และ “ร” คิดค้นและพัฒนาขึ้นโดย นายเงิน ผันผาย ศูนย์การเรียนรู้ พื้นฟูภาษา-วัฒนธรรมของ หมู่ที่ ๔ บ้านคลองพลู ต.คลองพลู และ ต.ตะเคียนทอง อำเภอคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

▲ ขวานปลู โคเคอ (กะบุง) และ กลองโตน เครื่องมือสำคัญในการประกอบพิธีต่าง ๆ เช่น พิธีเซ่นไหว้ผีหิ้งผีโรง และพิธีแต่งงาน

ชาวซอง มีอาชีพในการทำนา หาของป่า ปลูกผลไม้ พืชผักและสมุนไพร แม้ว่าจะนับถือศาสนาพุทธ แต่ก็ยังคงมีความเชื่อในเรื่องวิญญาณ และภูตผีอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษ เชื่อในการติดต่อเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้กับลูกหลาน ช่วยบำบัดทุกข์ รักษาโรคภัย จัดให้มีการเซ่นไหว้เป็นประจำทุกปี เรียกว่า พิธีเลี้ยงผีหิ้งผีโรง เป็นการเชิญผีเข้าร่างทรง บอกเล่าสารทุกข์ ให้พรลูกหลานมีความเป็นอยู่ที่อุดมสมบูรณ์ ไม่เจ็บไข้ พิธีเลี้ยงผีหิ้ง จะจัดขึ้นในตอนกลางคืน ส่วนผีโรงจัดตอนกลางวัน คุณธรรมที่แฝงอยู่ในพิธีกรรมนี้คือ ความกตัญญู และความสามัคคีในครอบครัวและญาติมิตร ได้มาพบปะเยี่ยมเยียนกัน

อัตลักษณ์ที่ยังคงหลงเหลือของชาวซองนอกจากประเพณีผีหิ้งผีโรงแล้ว ยังมีภาชนะจักสานที่ทำจากวัสดุหาได้ในท้องถิ่น คือ ไบคล้า ไบคลุ้ม หวาย ไบระก่า น้ำมันยาง และพืชสมุนไพรที่นำมาเป็นวัตถุดิบในการทำยาและเครื่องเทศสำหรับประกอบอาหารที่รู้จักกันดี เช่น กระจวาน เร่ว ลูกสำรอง ระก่า ฯลฯ ตำรายาอายุวัฒนะของซองมีส่วนผสมของสมุนไพรนานาชนิด คือ กระจวาน พริกไทยขาว ขมิ้น อ้อย ผิวมะกรูด ว่านน้ำ และกระชาย น้ำหนักอย่างละ ๓ บาทเป็นผงให้ละเอียด ผสมกับน้ำผึ้งหรือน้ำตาลโตนด ปั้นเป็นยาเม็ดทานเป็นประจำทุกวัน^๒

๒ จากการสัมภาษณ์นายเงิน ผันผาย เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

▲ ลูกหลานซอง ทำพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษด้วยอาหารคาวหวาน น้ำ ผลไม้ ฯลฯ วันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๕๕ ที่วัดตะเคียนทอง ตำบลตะเคียนทอง อำเภอคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

▲ เสื่อสานด้วยใบคลุ้ม สำหรับปูภายในพระอุโบสถ เป็นอาสนะสำหรับพระภิกษุ (วัดตะเคียนทอง ตำบลตะเคียนทอง อำเภอคิชนก จันทบุรี)

สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของคนชอง หรือ “**ซิมชอง**” ยังมีเรื่องราวต่าง ๆ อีกมากมายที่สมควรบันทึกไว้เป็นหลักฐานทางอัตลักษณ์ของชอง เพื่อบอกเล่าให้คนในปัจจุบันที่มีภูมิสำเนาในแถบระยอง จันทบุรี และตราด ได้ตระหนักและคิดถึงรากเหง้าของตนว่าอาจจะมีเชื้อสายมาจากชองด้วยก็เป็นได้ จากพิธีกรรมและการดำรงชีวิตบางส่งบางอย่างที่มีความใกล้เคียงหรือคล้ายคลึงกัน เช่น การตั้งหิ้งสำหรับเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษไว้ภายในบ้าน ภูมิปัญญาในการทำยาสมุนไพรปลูกเครื่องเทศ ฯลฯ จะได้ช่วยกันทำให้ภาวะวิกฤตของชองหมดไป

▲ ลวดลายต่าง ๆ บนเครื่องจักสานของชอง

“แหล่งเรียนรู้อาติพนธ์”

รู้จัก “คนสุรินทร์” ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สุรินทร์

นิพนธ์ นันท์ กลางวิชัย*

หากจะให้นึกถึงเรื่องราวของเมืองสุรินทร์ สิ่งแรกที่อยู่ในความนึกคิดของคนส่วนใหญ่ คงจะเป็นการนึกถึงช้าง สัตว์ใหญ่คู่บ้านคู่เมืองของไทย และอีกหลาย ๆ คน คงนึกต่อไปถึงเรื่องราวของชาวภูยกหรือ กวย “คนเลี้ยงช้าง” ซึ่งในความเป็นจริงแล้วนั้น นอกจากช้างและชาวภูยก จังหวัดสุรินทร์ยังมีเรื่องราวที่น่าสนใจอีกหลายด้าน หนึ่งในนั้นคือ เรื่องราวเพื่อนบ้านของคนเลี้ยงช้างซึ่งมีอยู่อีกหลายกลุ่มชาติพันธุ์ วันนี้เราจะตามไปดูเรื่องราวของคนเหล่านี้กันที่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสุรินทร์

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสุรินทร์ เปิดให้เข้าชมครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช ๒๕๕๒ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติประจำเมือง ในระยะแรกนั้น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งนี้เกิดขึ้นจากการจัดเก็บศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ ที่ภาครัฐและประชาชนได้รวบรวมไว้ นำไปจัดแสดงไว้ที่ศาลากลางจังหวัดสุรินทร์ ในเวลาต่อมาได้มีการปรับปรุงเนื้อหาและสถานที่จนกระทั่งเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสุรินทร์ในปัจจุบัน เนื้อหาของการจัดแสดงนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องราวของจังหวัดสุรินทร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จัดแบ่งเนื้อหาการนำเสนอออกเป็น ๕ เรื่อง ได้แก่ ธรรมชาติวิทยา ประวัติศาสตร์โบราณคดี ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์ ชาติพันธุ์วิทยา และมรดกดีเด่น

เรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์จัดแสดงไว้ในห้องจัดแสดงชาติพันธุ์วิทยา บอกเล่าเรื่องราวของผู้คนในจังหวัดสุรินทร์ที่ประกอบด้วยชน ๓ กลุ่มใหญ่ ได้แก่

๑. ชาวภูยก เป็นกลุ่มชนคนเลี้ยงช้าง มีความสามารถในการจับและฝึกช้าง ใช้ภาษาภูยกในการสื่อสาร มีประเพณี

ความเชื่อที่สำคัญของกลุ่มเช่น การโพนช้าง (การออกป่าจับช้าง) และพิธีกรรมแกลมอ (การรักษาโรคด้วยเพลง) เป็นต้น

๒. ชาวเขมร ถือเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุรินทร์มาช้านาน มีหลักฐานการก่อตั้งชุมชนมาตั้งแต่ช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ที่ชุมชนโบราณบ้านภูมิโปน ตำบลดม อำเภอสังขะ และมีการอพยพเข้ามามากขึ้นในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น เนื่องจากในช่วงนั้นเขมรตกเป็นเมืองขึ้นของสยาม ใช้ภาษาเขมรเป็นภาษาหลักในการติดต่อสื่อสาร ประเพณีความเชื่อที่สำคัญ เช่น พิธีเซ่นขมอด (การเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ) พิธีจับเดิมนุ้จ (พิธีแรกนาขวัญ) และพิธีกรรมมมืวด (การรักษาโรคด้วยเพลง) เป็นต้น

๓. ชาวลาว เป็นกลุ่มชนที่อพยพเข้ามาหลังจากสิ้นสุดในฐานะเดิมอยู่บริเวณตอนเหนือของกลุ่มแม่น้ำมูล ก่อนแล้วจึงอพยพเคลื่อนย้ายลงมาทางใต้ ตั้งบ้านเรือนอยู่แถบเมืองรัตนบุรีและเมืองจันทร์ ผสมผสานทางวัฒนธรรมกับชาวภูยกและชาวเขมร ประเพณีความเชื่อที่สำคัญ คือ ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีบุญผะเหวด ประเพณีฮอดตรง ประเพณีบุญข้าวประดับดิน และการบายศรีสู่ขวัญ

ลักษณะการจัดนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สุรินทร์ มีการใช้สื่อผสมหลายรูปแบบ เพื่อนำเสนอให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนกลุ่มต่าง ๆ ได้ชัดเจนมากขึ้น เช่น การจำลองบ้านเรือน ที่อยู่อาศัยในสภาพการใช้งานจริง กล่าวคือ เป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูง มีการเลี้ยงสัตว์และประกอบกิจกรรมบริเวณใต้ถุนบ้าน

*ภัณฑารักษ์ปฏิบัติการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กาญจนบุรี

หรือการใช้ภาพถ่ายขนาดใหญ่ประกอบวัตถุ (จำลอง) เช่น ชันบายศรี ที่ใช้งานจริงในพิธีบายศรีสู่ขวัญของกลุ่มคนไทยลาว ในความเชื่อที่ว่าความสำเร็จในชีวิตและการเปลี่ยนแปลงใดๆ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากขวัญ ดังนั้นจึงจะต้องมีการสู่ขวัญในโอกาสต่างๆ เช่น สู่ขวัญนาคน สู่ขวัญแต่งงาน สู่ขวัญเด็กเกิดใหม่

การใช้หุ่นจำลอง แสดงการประกอบพิธีกรรมของชาวไทยเขมร และชาวกูยเช่น พิธีแกลมอ ซึ่งเป็นพิธีกรรมการเล่นประกอบดนตรี เพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยและให้ขวัญกำลังใจแก่ผู้ป่วย นิยมเล่นในวันอังคารหลังฤดูเก็บเกี่ยว โดยผู้เล่นจะนั่งเป็น

วงล้อมเครื่องบูชาครู ประกอบด้วยขนม ข้าวต้ม ผ้าชิ้น ผ้าสไบ กระจก หวี แป้ง กรวยขันห้า ชันแปด รูป เทียนไขไก่ เหล้า และเงิน ๒๔ บาท มีครูบาทำหน้าที่อัญเชิญวิญญาณบรรพบุรุษ เมื่อวิญญาณเข้าร่างทรงก็จะพ้อนรำและเมื่อถึงเวลาสมควรก็จะกลับด้วยการพนมมือตัวสั้นแล้วชুমือสลดแขนทั้งสองข้างไปมา

หรือแม้กระทั่งการใช้หุ่นจำลองนำเสนอรูปแบบของเครื่องแต่งกายของคนในแต่ละกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป สื่อและเนื้อหาเหล่านี้ อธิบายและชี้ให้เห็นถึงสภาพวิถีชีวิต ลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากเรื่องราวที่กล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีวัตถุที่เป็นหลักฐานทางชาติพันธุ์วิทยาอีกหลายชนิดที่เต็มไปด้วยเรื่องราวของกลุ่มชนอื่นๆ ที่ยังมีได้กล่าวถึง ณ ที่นี้ แต่อย่างน้อยก็แสดงให้เห็นว่าที่จังหวัดสุรินทร์มีกลุ่มชาติพันธุ์อย่างน้อย ๓ กลุ่มที่ประกอบกันเป็นคนสุรินทร์ในปัจจุบัน

ถาวรวัตินิ(คน)มอญ

สุกัญญา เบนเน็ด*

การฉายภาพมอญในอดีตจะทำให้มีความเข้าใจอย่างกระจ่างชัดว่ามอญนั้นมิได้เป็นผู้พลัดถิ่น และย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในดินแดนประเทศไทย แต่วัฒนธรรมของมอญนั้นได้หยั่งรากและเจริญงอกงามในผืนแผ่นดินนี้มาอย่างช้านาน ถึงแม้ทุกวันนี้สถานภาพของมอญคือกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย หรือ เป็นเพียงชนกลุ่มน้อยในประเทศพม่าก็ตาม

ถาวรวัตินิ(คน)มอญ

ชื่อถาวรวัตินิได้รับการกล่าวถึงเป็นครั้งแรกในพ.ศ. ๒๔๒๗ เมื่อนายแซมมวล บิล สันนิษฐานว่า “โกลโปลิตี” ซึ่งเป็นชื่อของอาณาจักรหนึ่งตั้งอยู่ระหว่างประเทศพม่ากับประเทศกัมพูชาในพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ตามบันทึกการเดินทางของภิกษุเหียนจิ่ง “ถาวรวัตินิ” เป็นคำที่มาจากภาษาสันสกฤต^๑ จนกระทั่งเมื่อพ.ศ. ๒๕๐๗ ศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ ได้มีโอกาสอ่านจารึกบนเหรียญเงินที่มีผู้พบในบริเวณซากเจดีย์ใกล้วัดพระโพน จังหวัดนครปฐม เหรียญที่กล่าวนี้มีอยู่^๒ เหรียญ เหรียญหนึ่งเป็นรูปแม่วักกับลูกวัก อีกเหรียญหนึ่งเป็นรูปพันธุ์พฤกษา ด้านหลังของเหรียญทั้งสองมีจารึกแบบเดียวกันใช้ตัวปัลลวะอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒ มีข้อความว่า “ศรีพุทธวัตินิสุวรรณยะ” แปลว่า “บุญคุณของพระราชแห่งศรีถาวรวัตินิ” ๒ ต่อจากนั้นได้พบเหรียญเงินแบบเดียวกันนี้ที่เมืองอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรีและที่เมืองคูเมือง จังหวัดสิงห์บุรี และเมืองดงคอน จังหวัดชัยนาท^๓ และเมื่อพ.ศ. ๒๕๓๒ ได้พบศิลาจารึก ๒ ชิ้น ที่วัดจันทิก อำเภอบางซ่ง จังหวัดนครราชสีมา เป็นฐานบัวรองรับพระพุทธรูปแบบถาวรวัตินิ

หินทรายแดงจารึกด้วยอักษรปัลลวะ อายุพุทธศตวรรษที่ ๑๒ เป็นภาษาสันสกฤตว่า “.....สุตถาถาวรวัตินิเตชะมูรุตติมสถาปยทุเทวิ...นดาถาคติมิ मामุ....” แปลว่า “พระเทวีของเจ้าแห่งถาวรวัตินิทรงบัญชาให้ธิดา...สร้างรูปของพระตถาคต...นี้ไว้”^๔ ชื่อถาวรวัตินิมีข้อถกเถียงกันต่อมาว่าเป็นชื่อสถานที่ (รัฐ) หรือ บุคคล (กษัตริย์ รูปเคารพ) จากการวิเคราะห์ในชั้นหลังทำให้ทราบว่าชื่อถาวรวัตินิน่าจะเป็นชื่อบุคคลมากกว่าชื่อของสถานที่^๕

เท่าที่ผ่านมามีความรู้ของคนทั่วไปต่อคำว่า “ถาวรวัตินิ” คือชื่อของบ้านเมือง ชื่อของรูปแบบทางศิลปะ และเป็นชื่อยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ กล่าวคือใช้เรียกบ้านเมืองในบริเวณภาคกลางของประเทศไทยระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๕ ว่าแคว้นถาวรวัตินิ เรียกศิลปกรรมที่ไม่ใช่แบบขอมว่าศิลปะแบบถาวรวัตินิ และเรียกประวัติศาสตร์ยุคต้นในประเทศไทยว่าสมัยถาวรวัตินิ โดยสรุปแล้วถาวรวัตินิก็คือรูปแบบวัฒนธรรมซึ่งเกิดจากการผสมผสานวัฒนธรรมอินเดียกับท้องถิ่นซึ่งมีพัฒนาการมาตั้งแต่ชุมชนในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ร่องรอยหลักฐานของวัฒนธรรมถาวรวัตินิได้แก่โบราณวัตถุสถานต่างๆในบริเวณ

*นักโบราณคดีชำนาญการชำนาญการ สำนักศิลปากรที่ ๑๑ อุบลราชธานี
๑ สุภัทรดิศ ดิศกุล, หม่อมเจ้า, ประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์ ถึง พ.ศ. ๒๐๐๐, กรุงเทพฯ : รุ่งแสงการพิมพ์, ๒๕๓๕, หน้า ๒๑.
๒ สุภัทรดิศ ดิศกุล, หม่อมเจ้า, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖.
๓ เมธินี จิระวัฒนา, “เหรียญตราเงินเก่าที่พบในประเทศไทยระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๕” นิตยสารศิลปากร เล่มที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๔ หน้า ๗.

๔ กรรณิการ์ วิมลเกษม และจิระพัฒน์ ประพันธ์วิทยา, ชื่อ “ถาวรวัตินิ” ในจารึกวัดจันทิก, กรุงเทพฯ:คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๒ หน้า ๔๓.
๕ ภูธร ภูมะธน, “ถาวรวัตินิ ชื่อกษัตริย์? หรือ ชื่อเมือง ?” ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๓) หน้า ๑๐๔-๑๑๓ .
๖ ศรีสักร วัลลิโภดม, สยามประเทศ, กรุงเทพฯ : พิมพ์ศพรินดีงเซนเตอร์, ๒๕๓๔, หน้า ๑๔๗.

อักษรปัลลวะภาษามอญ

ឧត្តរាណុរាជ
 ឧត្តរាណុរាជ
 ឧត្តរាណុរាជ
 ឧត្តរាណុរាជ

“ ใต้ ”

ឧត្តរាណុរាជ
 ឧត្តរាណុរាជ
 ឧត្តរាណុរាជ
 ឧត្តរាណុរាជ

อักษรมอญภาษามอญปัจจุบัน

ឧត្តរាណុរាជ
 ឧត្តរាណុរាជ
 ឧត្តរាណុរាជ

▲ จารึกวัดโพธิ์ร้าง พบที่วัดโพธิ์ร้าง อ.เมือง จ.นครปฐม

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้พบหลักฐานวัฒนธรรมทวารวดีระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๔-๑๕ กระจายอยู่ในบริเวณจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม อุบลราชธานี นครพนม อุบลราชธานี บุรีรัมย์ ส่วนภาคเหนือคือบริเวณจังหวัดลำพูน และ เชียงใหม่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๗^๗ วัฒนธรรมทวารวดีนั้นประกอบไปด้วย ร่องรอยของชุมชนหรือเมืองโบราณ ในแถบพื้นที่ภาคกลางที่สำคัญ ได้แก่ เมืองอู่ทอง จังหวัด สุพรรณบุรี เมืองนครปฐมโบราณ จังหวัดนครปฐม เมืองคูบัว จังหวัดราชบุรี และเมืองละโว้ จังหวัดลพบุรี ตลอดจน โบราณวัตถุสถานต่างๆ เช่นสถูปเจดีย์ พระพุทธรูป เหรียญตรา เครื่องปั้นดินเผา และจารึก

มอญในทวารวดี

ในช่วงสมัยทวารวดีระยะเวลาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๗ หรือประมาณ ๙๐๐-๑,๔๐๐ ปีมาแล้ว ได้ค้นพบศิลาจารึกทั้งหมด ๙๘ หลัก จารึกส่วนมากเป็นภาษามอญ จำนวน ๔๓ หลัก รองลงมาเป็นภาษาบาลี ๒๘ หลัก และสันสกฤตจำนวน ๒๗ หลัก สำหรับเนื้อหาในคำจารึกนั้นภาษาบาลีจารึกคาถาในพุทธศาสนาเท่านั้น เช่น คาถาเขมมา และคาถาพุทธอุทาน เป็นต้น ส่วนภาษามอญโบราณและภาษาสันสกฤตใช้ประกาศกิจกรรมการทำบุญ แต่ต่างกันตรงที่ภาษาสันสกฤตมักเป็นประกาศของ

ภาคกลางในระหว่างปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๕ ได้แก่จังหวัด สุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี เพชรบุรี กาญจนบุรี อุทัยธานี ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง ลพบุรี สระบุรี นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ ปราจีนบุรี นครนายก และชลบุรี สำหรับ

กษัตริย์และชนชั้นสูง แต่ภาษามอญโบราณใช้กับชนชั้นสูงจนถึงคนสามัญ^๘

ดังที่กล่าวมาว่า ร่องรอยหลักฐานของมอญในวัฒนธรรมทวารวดีที่ชัดเจนก็คือการปรากฏภาษามอญเป็นจำนวนมาก ซึ่งปรากฏศิลาจารึกรูปอักษรปัลลวะเป็นครั้งแรกในบริเวณภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทย ที่จังหวัดนครปฐม ราชบุรี ลพบุรี สระบุรี นครสวรรค์ อุทัยธานี และนครศรีธรรมราช รูปอักษรปัลลวะเป็นรูปอักษรของประเทศอินเดีย สมัยราชวงศ์ปัลลวะได้แพร่หลายไปทั่วตลอดภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้แก่ ไทย พม่า อินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน และลาว โดยเฉพาะประเทศไทยได้ปรากฏครั้งแรกในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ เป็นรูปอักษรที่เข้ามาพร้อมกับการเผยแผ่ศาสนาจากประเทศอินเดียทั้งศาสนาพุทธและพราหมณ์^๙

จารึกภาษามอญที่เก่าที่สุดในวัฒนธรรมทวารวดี ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ คือจารึกวัดโพธิ์ร้าง จังหวัด นครปฐม จารึกฐานพระพุทธรูปยืนวัดข่อย จังหวัดลพบุรี จารึกวัดมหาธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช จารึกถ้ำนารายณ์ จังหวัดสระบุรี จารึกเมืองบึงคอกช้าง จังหวัดอุทัยธานี และในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๔-๑๕ พบจารึกรูปอักษรปัลลวะ กลายภาษามอญโบราณ ได้แก่จารึกเสาแปดเหลี่ยม จังหวัดลพบุรี จารึกโบสถ์วัดโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น จารึกหลังพระพิมพ์ดินเผาขนาดุน จังหวัดมหาสารคาม จารึกหลังพระพิมพ์ดินเผาเมืองฟ้าแดดสูงยาง จังหวัดกาฬสินธุ์ และสถูปดินเผาเมืองทัพชุมพล จังหวัดนครสวรรค์ จะเห็นว่าที่กล่าวข้างต้นได้พบทั้งในภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งจารึกไว้ด้วยเรื่องในพระพุทธรูปศาสนาทั้งลัทธิ และยังมีกรรมนิมสร้างปูชนียสถาน และปูชนียวัตถุ มีพระอาราม พระพุทธรูป เจดีย์ โบสถ์ วิหาร และเสนาหังส์ เป็นต้น ในเรื่องนี้สาหังส์นี้ได้ปรากฏในจารึกวัดโพธิ์ร้าง จังหวัดนครปฐม ซึ่งจารึกไว้ว่า **“บริเวณอารามที่มีเนื้อที่ดิน จำนวน ๑๗๐ มีแนวต้นไม้พรวนเป็น**

^๘ นพชัย แดงดีเลิศ, *จารึกทวารวดี : การศึกษาเชิงอักษรวิทยา*, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๒, หน้า ๓๐-๓๑

^๙ ก่องแก้ว วีระประจักษ์, *“มอญในจารึกภาษามอญ”*, ศิลปากร ปีที่ ๓๓ ฉบับที่ ๑ (มี.ค.-เม.ย.๒๕๓๒) หน้า ๒๑.

เครื่องหมายเขตของอาราม พร้อมด้วย
เสาหงส์ ๑ ต้น ภาชนะอาบเงิน พระพุทธรูป
และวิหาร ได้เกิดขึ้นจากการกระทำ
ของโต้ทั้งสอง”^{๑๐}

เสาหงส์จึงเป็นเครื่องหมายหรือ
สัญลักษณ์ของวัดมอญในพุทธศาสนา
และคติการสร้างเสาหงส์ก็ยังคงอยู่สืบต่อ
มาตราบจนทุกวันนี้ นอกจากนี้แล้วข้อความในจารึกยัง
สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานทางคติความเชื่ออย่างใหม่
ที่แพร่เข้ามา นั่นคือ พุทธศาสนา และความเชื่อดั้งเดิมของ
ผู้คนในท้องถิ่น นั่นคือความเชื่อเรื่องผี ในจารึกวัดโพธิ์
ร้างได้กล่าวถึง “โต้” (ภาษามอญ) คือบุคคลมีหน้าที่เป็น
ผู้นำประกอบพิธีกรรม หรือ เจ้าพิธี นอกจากนี้กลุ่มคนที่ใช้
ภาษามอญนั้นมีการรวมกลุ่มกันเป็นสังคมที่มีระดับความ
ซับซ้อนทางสังคมตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน หรือ เมือง มีระบบ
การปกครอง เช่นจารึกวัดมหาธาตุเมืองนครศรีธรรมราช
และจารึกถ้ำนารายณ์ จังหวัดสระบุรีที่มีข้อความว่า

**“รูปจำลอง พ่อมายาแห่งหัวเมืองชั้นนอกผู้งาม
สว่างดุจถ่านไฟที่กำลังลุกโชน”** (จารึกวัดมหาธาตุ เมือง
นครศรีธรรมราช) ...

**“กุนทรินผู้ตั้งอาณาจักรอนุราชปุระ ได้มอบให้
พ่อลุงสินายระเป็นตัวแทนพร้อมกับชาวเมือง(อนุราช
ปุระ)ร่วมกันจัดพิธีขบรวงพ้อนรำ(เพื่อเป็นการเฉลิม
ฉลองปฐนิยวัตถุ)ที่ประดิษฐานไว้แล้วในที่นี้”** (จารึกถ้ำ
นารายณ์)

ข้อความภาษามอญในจารึกบางหลักในสะท้อน
จารีตประเพณีของพุทธศาสนิกชนในยุคหนึ่ง นอกจากนี้
การสร้างถาวรวัตถุไว้กับพระอารามแล้ว (จารึกวัดโพธิ์ร้าง)
ยังนิยมถวายเครื่องไทยทาน ปฏิบัติต่อพระสงฆ์ และทำนุ
บำรุงพระศาสนาด้วยประการต่าง ๆ มีการอุทิศผลบุญที่
ได้กระทำแล้วให้กับบุคคลอื่น ดังเช่นจารึกหลังพระพิมพ์
ดินเผาเมืองฟ้าแดดสงยาง จังหวัดกาฬสินธุ์ พุทธศตวรรษ
ที่ ๑๔ มีเนื้อความว่า**“พระพุทธรูป (พิมพ์ดินเผา)นี้ (ได้
สร้างขึ้นเพื่อ) ท่านปิณณะอุปัชฌายาจารย์ผู้มีคุณ (อัน)
เลื่องลือไกล”**

▲ เหรียญที่มีชื่อทราวดี พบที่วัดพระประโทน เมืองโบราณนครปฐม

ส่วนจารึกหลังพระพิมพ์ดินเผาขนาดุน จังหวัด
มหาสารคาม พุทธศตวรรษที่ ๑๔ มีคำว่า **“กมรเตง”** ซึ่ง
เป็นคำภาษาเขมรใช้ประกอบพระนามของกษัตริย์ เจ้าเมือง
หรือเชื้อพระวงศ์ มีใจความว่า **“บุญอันนี้ในพระ กอมระ
ตาญ (กมรเตง) พร้อมด้วยพระสหายผู้เป็นสามัญชน
ได้ร่วมกันสร้างไว้”**

การพบจารึกภาษามอญที่มีภาษาเขมร เป็นแสดง
ให้เห็นถึงการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่ใช้ภาษามอญ และ
เขมร ซึ่งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันก็ย่อมให้อธิพจน์ซึ่งกัน
และกัน

ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๗ ได้พบกลุ่มจารึกรูปอักษร
มอญโบราณภาษามอญโบราณจำนวน ๗ หลัก ของเมือง
หริภุญชัย ในจังหวัดลำพูน ได้กล่าวถึงกษัตริย์ผู้ปกครอง
แคว้นแคว้นอย่างอิสระ มีพระนามตามจารึกว่าพระเจ้าสว
วราชสิททิ กล่าววว่าพระองค์และพระประยูรวงศ์ทรงเลื่อมใส
ในพระบรมพุทธศาสนา และได้ทำบุญกุศลเป็นอันมากเช่น
สร้างพระเจดีย์ พระพุทธรูป พระวิหาร และพระอุโบสถ
เป็นต้น นอกจากนี้พระองค์ยังทรงผนวชเป็นพระภิกษุ
ในพระพุทธศาสนาอีกด้วย ความในจารึกนี้แสดงให้เห็น
ชัดยวราชประเพณีการทรงผนวชของกษัตริย์ในคติพุทธ
ศาสนาฝ่ายเถรวาท เช่นเดียวกับพระเจ้าอโศกมหาราชแห่ง
ประเทศอินเดีย^{๑๑}

การค้นพบจารึกภาษามอญในวัฒนธรรมทวารวดี
นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นสะท้อนถึงความเป็นทอง
ถิ่นซึ่งเกิดจากการผสมผสานกับวัฒนธรรมอินเดียที่เข้ามา
พร้อมกับการเผยแพร่ศาสนา และการค้า ผู้เผยแพร่ที่น่า
น่าจะได้เรียนรู้ภาษาของกลุ่มชนท้องถิ่นด้วย การค้นพบ
จารึกรูปอักษรปัลลวะบันทึกเรื่องราวต่างไว้ด้วยภาษามอญ
โบราณ หรือ ภาษาเขมรโบราณน่าจะเป็นเครื่องรับรองได้

๑๐ ก่องแก้ว วีระประจักษ์ , เรื่องเดิม, หน้า ๒๒.

๑๑ ก่องแก้ว วีระประจักษ์ , เรื่องเดิม, หน้า ๒๒-๒๖.

ว่ากลุ่มคนเหล่านั้นมีทั้งกลุ่มที่พูดภาษามอญโบราณและภาษาเขมรโบราณ

ภาษามอญในทวารวดี สก๊อน เชื้อชาติ ชนชาติ หรือ ชาติพันธุ์

จากการค้นพบจารึกภาษามอญเป็นจำนวนมาก จึงนำมาสู่แนวคิดที่ว่าชนชาติมอญนั้นเป็นพลเมืองของอาณาจักรทวารวดี แต่ก็มีฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับความคิดดังกล่าว และไม่เชื่อว่ากลุ่มคนที่ใช้ภาษามอญจะเป็นคนที่มีเชื้อชาติหรือชนชาติมอญ โดยมีคำอธิบายว่าจารึกภาษามอญโบราณทั้งหลายนั้นได้ถูกนำเข้ามาพร้อมกับจารึกภาษาบาลีและสันสกฤตซึ่งบันทึกเรื่องราวทางศาสนาผ่านเข้ามายังอาณาจักรมอญในประเทศมาก่อนแล้วจึงเข้ามายังทวารวดี กลุ่มคนที่อยู่ในอาณาจักรทวารวดีไม่ว่าจะเป็นชนชาติใดก็แล้วแต่ย่อมจะยอมรับเอาศาสนาและวัฒนธรรมแบบมอญไว้ด้วย^{๑๒} นั้นหมายความว่าผู้คนในวัฒนธรรมทวารวดียังล้ำหลังไม่สามารถคิดค้นตัวเขียนแทนเสียงของตนได้จึงต้องรับภาษามอญ ภาษาบาลี และสันสกฤต จากภายนอกทั้งหมด ตลอดจนมีการวิเคราะห์ต่อมาว่า ภาษามอญโบราณนั้น จัดอยู่กลุ่มภาษามอญ-เขมร (Mon -Khmer) ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับตระกูลภาษามอญตะ (Munda) ของเผ่ามองโกลอยด์สาขาหนึ่งที่อพยพมาจากแถบเทือกเขาหิมาลัยและอพยพเข้าไปในอินเดียบริเวณแคว้นพิหารและแคว้นอัสสัม และชนเผ่านี้เป็นบรรพบุรุษของชนชาติที่พูดภาษามอญตะ ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับกลุ่มภาษามอญ-เขมร คือ ชาวพิหาร ชาวยะไข่ ชาวอัสสัม และชนชาติในอิระวดีจนถึงแหลมทอง^{๑๓} เมื่อกล่าวดังนี้ ภาษามอญโบราณในจารึก จึงเป็นภาษาของผู้คนในอินเดีย ตลอดจนผู้คนในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด ซึ่งไม่ใช่ของมอญอย่างเดียว เท่ากับเป็นการเลี้ยงที่จะบอก ว่าอย่างตรงไปตรงมาว่ามีกลุ่มคนที่ใช้ภาษามอญในทวารวดีนั้นเป็นคนมอญ

๑๒ ชูชีพ เบียดนอก, ชื่อภาษากับชนชาติบอกได้หรือว่าทวารวดีเป็น “มอญ”? , ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ย.๒๕๒๘), หน้า๓๘.

๑๓ ผาสุก อินทราวุธ, สุวรรณภูมิจากหลักฐานทางโบราณคดี, กรุงเทพฯ: คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘ หน้า ๘๕-๘๖

คำว่า “ทวารวดี” ถูกใช้ในหลายบริบทแต่ส่วนใหญ่มักจะเน้นความหมายไปที่ความเป็น “อาณาจักร” “แคว้น” หรือ “รัฐ” ซึ่งจะต้องติดตามมาด้วย ความมีเขตแดน พลเมือง ชนชั้น และอำนาจทางการเมืองเหนือดินแดน ซึ่งเป็นกรอบคิดรัฐชาติสมัยใหม่ที่ครอบงำวิถีคิดที่ไม่อาจหลุดพ้นความรู้สึก “ชาตินิยม” “เผ่าพันธุ์นิยม” ที่มีในมนุษย์ทุกชาติทุกภาษารวมทั้งนักวิชาการทั้งหลายได้ และส่งผลให้เกิดการวิเคราะห์ แปลความหมาย และสร้างภาพทวารวดีในอดีตที่พยายามจะปฏิเสธและสร้างความเป็นอื่นให้กับสิ่งที่ไม่ใช่องค์ประกอบของรัฐชาติปัจจุบันที่ทับซ้อนอยู่เหนือดินแดนทวารวดีในอดีต

รัฐชาตินั้นเป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมความรู้สึกว่าคนในชาติเดียวกันเป็นคนเชื้อสายเดียวกันเพื่อให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียว และพยายามขจัด กีดกัน กดทับ สำนักทางชาติพันธุ์อื่นๆ เพื่อสร้างสำนึกระดับชาติขึ้น เช่น “ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย” ทั้งๆ ที่ประเทศไทยก่อปรึ้นด้วยหลายกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งมอญ เขมร จีน ลาว เขก ฯลฯ เมื่ออยู่ในดินแดนประเทศไทย จึงต้องมีความเป็นหนึ่งเดียวกันคือ ทุกเผ่าพันธุ์ต้องมีชาติเชื้อเดียวกัน จากการที่ประวัติศาสตร์ของทวารวดีมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อจุดเริ่มต้นประวัติศาสตร์ไทยด้วยแล้ว พลเมืองรัฐทวารวดีจะเป็นเชื้อชาติหรือชนชาติอื่นไปไม่ได้ คำว่าเชื้อชาติหรือชนชาติจึงเปรียบเสมือนกับดักทางความคิดก่อให้เกิดความรู้สึกชาตินิยมจนกีดกันชนชาติอื่นให้ออกไปจากประวัติศาสตร์ของคนไทย

หากวิเคราะห์ให้ดี ภาษานั้นเป็นเรื่องของวัฒนธรรมและไม่เกี่ยวกับเรื่องเชื้อชาติหรือชนชาติแต่อย่างใด เพราะเชื้อชาติ หรือ ชนชาติ (race) นั้นมีความหมายเป็นหน่วยทางพันธุกรรม ชีวภาพ และกายภาพ ดังนั้นความแตกต่างทางวัฒนธรรมจึงไม่เกี่ยวกับความแตกต่างทางชนชาติ^{๑๔} ในประเด็นเรื่องของภาษามอญโบราณที่พบในทวารวดีจึงทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่ากลุ่มคนที่ใช้ภาษามอญนั้นเป็นชนชาติมอญโดยสายเลือดซึ่งก่อให้เกิดความสับสนและนำไปสู่อคติทางชาติพันธุ์ ดังนั้นเมื่อภาษามีได้กำหนดเชื้อชาติ

๑๔ จวีวรรณ ประจวบเหมาะ, “ทบทวนแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์ข้ามยุคสมัยในสังคมไทย” ในว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์ (กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๔๗)หน้า ๘ .

หรือ ชนชาติแล้วภาษาแบ่งบอกถึงอะไร

กล่าวคือ ภาษาเป็นหน่วยทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งในบรรดาองค์ประกอบอื่น ๆ ที่กำหนดหรือจำแนกกลุ่มคนที่เรียกว่า **“กลุ่มชาติพันธุ์”** นอกจากภาษา และลักษณะทางวัฒนธรรมอื่น ๆ แล้วยังมีจิตสำนึกว่าเขาคือใคร สำนึกร่วมทางประวัติศาสตร์ และ ความทรงจำของการบรรพบุรุษร่วมกัน^{๑๕} ในอดีตเราคงจำแนกอย่างยากลำบากและไม่มีทางล่วงรู้เลยว่าผู้คนในทวารวดีมีจิตสำนึกและเรียกตัวเองว่าอย่างไร เป็นพวกเดียวกันหรือต่างพวกกับใคร แต่ถึงกระนั้นจารึกภาษามอญโบราณที่พบคือวัฒนธรรมที่ถูกยอมรับอย่างกว้างขวาง และแพร่หลายโดยถูกกำหนดให้เป็นสื่อกลางในการทำความเข้าใจกันระหว่างกลุ่มคนหลากหลายเผ่าพันธุ์ภายใต้ **“วัฒนธรรมแบบทวารวดี”** และหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายนั้นจะต้องมีกลุ่มคนมอญ หรือ กลุ่มชาติพันธุ์มอญรวมอยู่ด้วย

จึงเกิดคำถามว่ากลุ่มคนที่ใช้ภาษามอญโบราณนั้นมีสำนึกอย่างเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษามอญในปัจจุบันที่เรียกตัวเองว่ามอญหรือไม่ ในเรื่องนี้ก็ได้รับอธิบายจากนักวิชาการว่ามีกลุ่มคนที่ใช้ภาษามอญ-เขมรโบราณในดินแดนประเทศไทยเป็นกลุ่มคนพื้นถิ่นแต่แรกเริ่ม แต่เป็นคนละพวกกับคนที่ใช้ภาษามอญในปัจจุบัน เพราะเชื่อว่าการสร้างสำนึกของความเป็นชาติพันธุ์มอญ (ethnicity) นั้นเพิ่งเกิดในสมัยหลัง ในช่วงการเจริญขึ้นบ้านเมืองของชาวมอญได้แก่ เมืองสะเทิมและเมืองหงสาวดีทางตอนใต้ของในประเทศพม่า^{๑๖} ซึ่งก็หมายความว่าคนที่ใช้ภาษามอญในทวารวดีไม่ใช่คนมอญนั่นเอง

ในเรื่องนี้ผู้เขียนมีความคิดเห็นที่ต่างออกไป หากพิจารณาข้อความในจารึกวัดโพธิ์ร้างระบุถึง **“โต้ง”** เป็นคำภาษามอญซึ่งหมายถึงเจ้าพิธี หรือ ผู้อำนวยพิธี ซึ่งนักแปลและอ่านจารึกมักจะใช้คำว่าคนทรงเจ้า หรือ คนเข้าผี^{๑๗} สิ่งที่สะท้อนผ่านคำว่า **“โต้ง”** ก็คือระบบความเชื่อ

ดั้งเดิมเกี่ยวกับผี ซึ่งหมายถึงผีบรรพบุรุษโคตรตระกูลผีบ้านผีเรือน พิธีกรรมที่มีโต้งเข้ามาเกี่ยวข้องคือพิธีรำผีมอญ เป็นสัญลักษณ์ในการดำรงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญที่เก่าแก่เป็นการให้ความสำคัญกับอดีตและประวัติศาสตร์ความ

เป็นมาของชุมชนที่แฝงอยู่ในความเชื่อต่ออำนาจศักดิ์สิทธิ์ของบรรพบุรุษที่คอยปกป้องรักษาชุมชน^{๑๘} และครอบครัว **“โต้ง”** จึงเป็นความทรงจำที่คนมอญมีส่วนร่วม การปรากฏคำว่า **“โต้ง”** ในจารึกภาษามอญโบราณอายุพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ทำให้เชื่อได้ว่ากลุ่มคนที่ใช้ภาษามอญโบราณในสมัยทวารวดีได้มีการสร้างสำนึกทางชาติพันธุ์เกิดขึ้นแล้ว และได้ส่งผ่านความทรงจำร่วมกันนี้จากรุ่นสู่รุ่น จากกลุ่มชาติพันธุ์มอญในอดีตถึงกลุ่มชาติพันธุ์คนมอญในปัจจุบัน ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษจึงยังคงดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งควบคู่กับการนับถือพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัดของชาวมอญ **“โต้ง”** ยังคงเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทหน้าที่ในพิธีรำผีมอญของคนมอญในประเทศไทย และประเทศพม่าตราบเท่าทุกวันนี้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจึงได้ข้อสรุปว่า **“ทวารวดี”** ในช่วงระยะเวลาพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๗ นั้นไม่อาจปฏิเสธการมีอยู่ของมอญได้ ด้วยวัฒนธรรมทางภาษาที่แสดงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญอย่างเด่นชัด รวมทั้งระบบความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับบรรพบุรุษและความเป็นพุทธศาสนิกชนที่เคร่งครัดด้วยล้วนปรากฏเป็นข้อความในจารึกทั้งสิ้น เหล่านี้คืออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์มอญที่ดำรงอยู่ท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในลักษณะพหุสังคม และเราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าประวัติศาสตร์ของรัฐชาติไทยได้ก่อตัวขึ้นท่ามกลางความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เพราะกว่าจะมาเป็นคนไทยนั้นจะต้องผ่านกระบวนการคัดสรรผสมผสาน และหลอมรวมทางวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน

▲ โต้งในพิธีผีมอญ บางกระดี่

๑๕ จิววรณ์ ประจบเหมาะ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙-๑๑.

๑๖ ธิดา สารยา.ทวารวดี ต้นประวัติศาสตร์ไทย. (กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, ๒๕๔๕) หน้า ๒๖-๒๗.

๑๗ กรมศิลปากร, “จารึกวัดโพธิ์ร้าง” จารึกประเทศไทยเล่ม ๒ อักษรปัลลวะ อักษรมอญ พุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๑, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, ๒๕๒๙ หน้า ๓๓.

๑๘ ปราณีย์ วงษ์เทศ, “พิธีรำผีถวายเจ้าพ่อเจ้าแม่ของชาวมอญที่บ้านเว้งขาว อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”, ดำรงวิชาการ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔ (กรกฎาคม-ธันวาคม) ๒๕๔๖, หน้า ๕๙-๖๔.

“ฐานข้อมูลวัตถุทางชาติพันธุ์”

ชื่อวัตถุ สไบมอญ หรือ ญาดสะหริ่มโตะ

สถานที่พบ ชุมชนชาวมอญลุ่มน้ำเค็ม (สมุทรสาคร) หรือชุมชนมอญที่อพยพโยกย้ายไปอยู่ชุมชนอื่น เช่น บางกระดี่ บางเลน ไทรน้อย ลาดกระบัง คลองสิบสี่ รวมทั้งมอญชุมชนมอญอื่นๆ เช่น โพนาราม ลพบุรี สุพรรณบุรี

กลุ่มชน มอญ

วัสดุ ผ้า

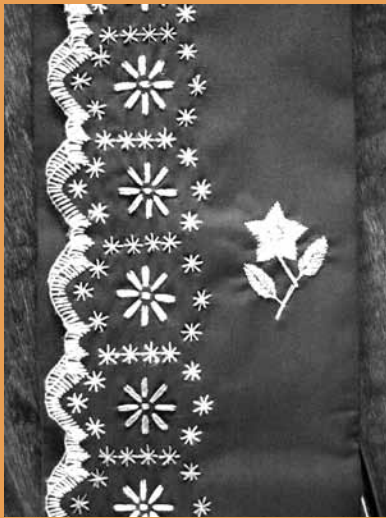
หน้าที่/การใช้งาน งานพิธีและชีวิตประจำวัน เช่น ทำบุญ งานพิธีการ งานรื่นเริง สามารถใช้ได้ทั้งชายหญิง เป็นการแต่งกายที่สุภาพของคนมอญ

วิธีทอผ้า เริ่มจาก นำผืนผ้ามาพับตามแนวยาวเป็น ๔ ทบ ให้เหลือเพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ของความกว้างผืนผ้า พาดจากไหล่ซ้ายไปด้านหลัง อ้อมใต้รักแร้ขวา แล้วขึ้นไปทับบนไหล่ซ้าย โดยเอาด้านที่มีลายดอกไม้ออกด้านนอก หากไปงานรื่นเริง เทียวเล่น ก็ใช้คล้องคอแทนหรือพาดลงมาตรง ๆ บนไหล่ซ้าย การพับเป็น ๔ ทบ ก็จะทำให้เห็น

ลวดลายเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น สำหรับการปักลวดลายตลอดทั้งผืนในเมื่อใช้งานเพียงด้านเดียวนั้นเป็นเพราะ ผ้าสไบต้องใช้ในการพิธีต่างๆ เช่น ล้างเท้าพระในเทศกาลออกพรรษา สไบจะถูกคล้องออกสำหรับปูรองเมื่อยามล้างเท้าพระ และในงานแต่งงานแม่ของฝ่ายหญิงก็จะคล้องผ้าสไบรับขันหมาก เป็นต้น จึงเป็นเหตุผลของการปักลวดลายทั้งผืน เพราะเมื่อคล้องออกจะเห็นลวดลายที่สวยงาม นอกจากนี้หากด้านหนึ่งชำรุดขาดเสียหาย หรือ สีซีดก็พลิกอีกด้าน

หนึ่งออกมาใช้ นับว่า
เป็นการยืดอายุการ
ใช้งานของผ้าสไบ
นั่นเอง

ลักษณะ

ผ้าสไบมีความ
กว้างประมาณ ๕๐
เซนติเมตร ยาว
ประมาณ ๑๘๐-๒๕๐
เซนติเมตร ขอบสไบ

เป็นลายหยักและปักเป็นลายดอกพิกุลตลอดทั้งผืน บริเวณ
กลางผืนผ้านิยมปักลายดอกมะเขือ (ดอกไม้ห้ากลีบ) สอด
สลับลีสวยงามตัดกับสีพื้นของผืนผ้า ที่นิยมสีสดใส เช่น
แดง ส้ม เขียวทองอ่อน เหลือง ขาว ฟ้า ชมพู

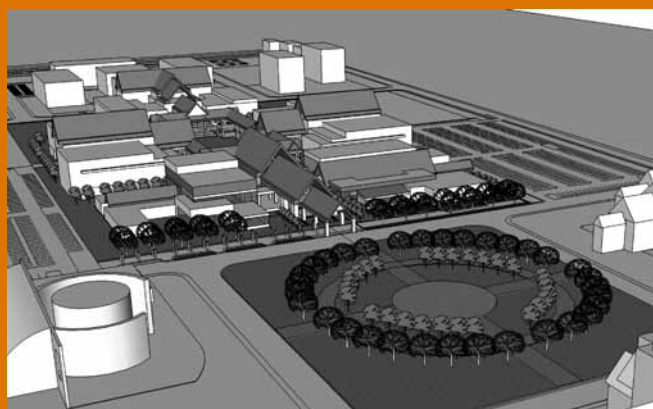
ความสำคัญ

สไบมอญมีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของ
ท้องถิ่นที่สืบทอดต่อกันมานับร้อยปี นับว่าเป็นงานฝีมือ
ของลูกผู้หญิงมอญที่มีความละเอียดอ่อน และต้องลงมือ
ทำด้วยตนเองทุกคน ทุกครัวเรือน

ผู้บันทึก

นางสาวสุกัญญา เบาเนิด นักโบราณคดีชำนาญการ
สำนักศิลปากรที่ ๑๑ อุบลราชธานี

นางสาวอรรวรรณ เชื้อน้อย อาจารย์ คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
จันทระเกษม

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก

คลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๒๐

โทร ๐๒ ๙๐๒๗๕๖๘-๙

www.kanjanaphisek-museum.go.th

www.finearts.go.th/museum-kanjanaphisek